

**Opinia do ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy
(druk nr 640)**

I. Cel i przedmiot ustawy

Uchwalona przez Sejm w dniu 28 sierpnia 2009 r. ustawa o zmianie ustawy – Kodeks karny wykonawczy stanowi wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 26 maja 2008 r. (sygn. akt SK 25/07), stwierdzającego niezgodność przepisu art. 248 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.) z Konstytucją RP.

W ocenie Trybunału, treść powołanego przepisu oraz jego interpretacja, w praktyce powodują, że narusza on gwarancje płynące z art. 40 oraz art. 41 ust. 4 Konstytucji. Za sprawą przedmiotowej regulacji zalegalizowana została sytuacja polegająca na permanentnym stłoczeniu osadzonych, czyli umieszczaniu ich w celach mieszkalnych z pominięciem standardu 3 m² (w przeliczeniu na jednego osadzonego), ustanowionego w art. 110 § 1 zd. 1 k.k.w. Przewidziany w art. 248 § 1 wyjątek od gwarantowanego minimum stał się regułą, wyjątkiem zaś dotrzymanie standardu powierzchni określonego w art. 110 § 2 k.k.w. Wskazana norma powierzchniowa (3 m²) jest przy tym już i tak jedną z najniższych, jakie obecnie występują w państwach należących do Rady Europy.

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego, umieszczanie zbyt dużej liczby skazanych w celach mieszkalnych może być samo w sobie postrzegane jako traktowanie niehumanitarne. Przebywanie w przepelnionych celach (i to niejednokrotnie przez cały okres wykonywania kary pozbawienia wolności) nie służy resocjalizacji, za to patologizuje społeczność więzienną, sprzyja radykalizacji nastrojów wśród osób osadzonych, narastaniu u nich stresów i agresji, jak również rozprzestrzenianiu się chorób oraz rozwojowi uzależnień.

Równocześnie Trybunał stwierdził, że określenie w art. 248 § 1 k.k.w. uprawnień organu penitencjarnego, tj. dyrektora zakładu karnego lub aresztu śledczego, w sposób niejasny, nieprecyzyjny, a tym samym stwarzający pole do dość szerokiej interpretacji stanowi naruszenie zasady przyzwoitej legislacji, wywodzonej z art. 2 Konstytucji.

Użyte w treści zakwestionowanego przepisu klauzule generalne oraz zwroty nieostre ("w szczególnie uzasadnionych wypadkach", "na czas określony") nie zapewniają jednolitej jego wykładni i stosowania, ani też nie gwarantują, że jego dyspozycja będzie wykorzystywana tylko w tych sytuacjach, w których racjonalnie działający ustawodawca dopuszcza zazwyczaj ograniczenia konstytucyjnie chronionych wolności i praw. Trybunał uznał, że niejasność art. 248 § 1 k.k.w. może być uznana za wyraz niedostatecznej troski o podmiotowe traktowanie osób pozbawionych wolności.

Przedłożona obecnie Senatowi ustawa uchyla art. 248 Kodeksu karnego wykonawczego. Nowe przepisy dotyczące możliwości osadzenia skazanego w pomieszczeniu o powierzchni mniejszej od standardu wskazanego w art. 110 § 2 umieszcza w kolejnych jednostkach redakcyjnych art. 110, jako ustanawiające wyjątek od reguły i mające charakter rozwiązania permanentnego, nie przejściowego.

Ustawa przewiduje zasadniczo dwa przepisy na podstawie których możliwe będzie zastosowanie wobec osadzonego niższych standardów powierzchni.

Pierwszy z nich to dodawany § 2a; dotyczy on umieszczenia skazanego na mniejszej niż standardowa powierzchni na czas określony, nie dłuższy niż 90 dni w przypadkach:

- wprowadzenia stanu wojennego, wyjątkowego lub klęski żywiołowej, lub w czasie ich obowiązywania,
- ogłoszenia na terenie położenia zakładu karnego lub aresztu śledczego stanu zagrożenia epidemiologicznego lub stanu epidemii albo wystąpienia w zakładzie karnym lub areszcie śledczym stanu zagrożenia epidemiologicznego lub stanu epidemii
 - uwzględniając stopień zagrożenia dla życia i zdrowia;
- konieczności zapobieżenia wystąpieniu innego zdarzenia stanowiącego bezpośrednie zagrożenie dla bezpieczeństwa skazanego albo bezpieczeństwa zakładu karnego lub aresztu śledczego albo zapobieżenia skutkom takiego zdarzenia.

Drugą podstawę ustanawia dodawany przepis § 2b, który pozwoli umieścić skazanego na czas nie dłuższy niż 14 dni, w pomieszczeniu o powierzchni mniejszej od standardu, w zakładzie

karnym lub areszcie śledczym nie posiadającym wolnych miejsc w celach mieszkalnych, gdy jest on jedną z osób wskazanych w punktach 1-7 dodawanego przepisu.

Ustawa przewiduje możliwość przedłużania tego okresu, łącznie do 28 dni. Ponadto, kolejne zastosowanie umieszczenia na podstawie § 2b będzie możliwe dopiero po upływie 180 dni od dnia zakończenia poprzedniego umieszczenia na tej podstawie.

Podobnie jak dotychczas, możliwe będzie odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności z powodu przekroczenia w skali kraju ogólnej pojemności zakładów karnych lub aresztów śledczych, jednak przepis ten nie będzie mógł być stosowany wobec skazanego, który dopuścił się przestępstwa z zastosowaniem przemocy lub groźby jej użycia lub w stosunku do którego orzeczono karę przekraczającą 2 lata pozbawienia wolności.

II. Przebieg prac legislacyjnych

Projekt ustawy został wniesiony do Sejmu przez Radę Ministrów.

I czytanie odbyło się w trakcie 45 posiedzenia Sejmu, w dniu 30 czerwca 2009 r.

Projekt ustawy został skierowany do Komisji Nadzwyczajnej do spraw zmian w kodyfikacjach.

W dniu 15 lipca 2009 r. Komisja przyjęła projekt ustawy wraz z poprawkami o charakterze redakcyjnym.

II czytanie projektu ustawy miało miejsce na 48 posiedzeniu Sejmu w dniu 27 sierpnia 2009 r.

W związku ze zgłoszoną poprawką Sejm skierował projekt ustawy ponownie do Komisji. Przedmiotem poprawki była zmiana redakcyjna w treści art. 151 § 1 oraz dodanie nowego § 1a, który stanowi, że odroczenie wykonania kary pozbawienia wolności z powodu przekroczenia w skali kraju ogólnej pojemności zakładów karnych lub aresztów śledczych, nie będzie mogło być stosowane wobec skazanego, który dopuścił się przestępstwa z zastosowaniem przemocy lub groźby jej użycia lub w stosunku do którego orzeczono karę przekraczającą 2 lata pozbawienia wolności.

Ustawa została uchwalona (wraz z poprawką) na 48 posiedzeniu, w dniu 28 sierpnia 2009 r.

III. Uwagi szczegółowe i propozycje poprawek

1. W art. 1 w pkt 1 w lit. a, w § 2b w pkt 3 wyraz "przestępstwa" zastępuje się wyrazem "przestępstwo";
2. W art. 1 w pkt 1 w lit a, w § 2c należy wykreślić wyrazy "na dalszy czas";

3. W art. 1 w pkt 1 w lit a, w § 2d wyrazy "decyzję, o której mowa w" należy zastąpić wyrazami "decyzję na podstawie";
4. W art. 1 w pkt 1 w lit a, w § 2f wyrazy "decyzję, o której mowa w" zastępuje się wyrazami "decyzję wydaną na podstawie";
5. Na tle przepisu art. 110 § 2i pojawia się wątpliwość, czy uchwalane przepisy rzeczywiście zapobiegą, po ich wejściu w życie, długotrwałemu osadzaniu skazanych na powierzchni mniejszej niż 3 m².

Przepis ten będący normą gwarancyjną pozwala na kolejne zastosowanie umieszczenia na podstawie § 2b po upływie 180 dni od dnia zakończenia poprzedniego umieszczenia na tej podstawie.

Norma ta nie jest jednak rozciągnięta na skazanych wobec których wydano decyzję na podstawie § 2a pkt 1-3. Podstawa wydania decyzji wskazana w art. 110 § 2a pkt 3 ma charakter ogólny, zawiera klauzulę o charakterze generalnym "zapobieżenie wystąpieniu innego zdarzenia" oraz nakaz stosowania przepisu "na czas określony".

Możliwe i zgodne z prawem będzie zatem wydawanie kolejnych decyzji na podstawie art. 110 § 2a pkt 3, które pozwolą na osadzanie skazanych na mniejszej od standardowej powierzchni przez nieograniczony czas w 90-dniowych sekwencjach.

Prowadzi to do wniosku, że w tym zakresie ustawa nie sprostała wymaganiom orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego, powielając uchybienia dotychczas obowiązującego art. 248 K.k.w.

Ustawa powinna wskazywać ilość przypadków stosowania przepisu wobec tej samej osoby oraz wyznaczać obowiązkowe przerwy w jego stosowaniu, podobnie jak czyni to w przypadku wydania decyzji na podstawie art. 110 § 2b.

Beata Mandylis

Główny legislator